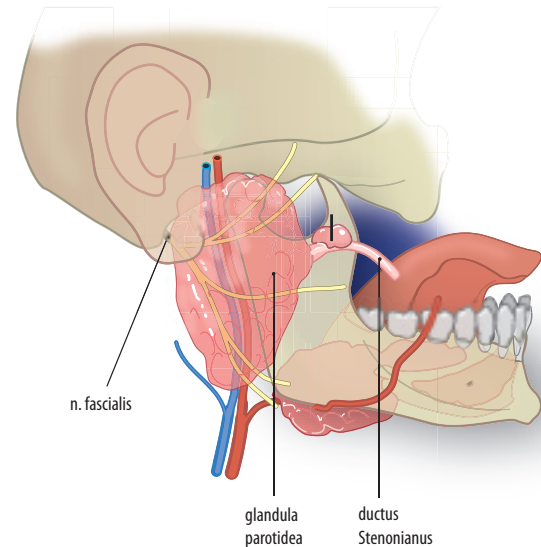

De naamgeving van de ductus Stenonianus

De ontdekker van de ductus Stenonianus, Niels Stensen, werd op 1 januari 1638 in Kopenhagen (Denemarken) geboren als zoon van een goudsmid, die leverancier was van het Deense koningshuis. Stensen behaalde het artsdiploma in 1664 aan de Universiteit van Leiden. Na vele omzwervingen voor werk en studie werd hij door Ferdinand II De' Medici in Firenze benoemd tot persoonlijk hofarts. Het salaris bestond uit 25 Florentijnse munten en toegang tot het laboratorium van het Santa Maria Novella ziekenhuis.

In 1660, toen nog student, ontdekte Stensen de later naar hem genoemde ductus Stenonianus. De ontdekking deed hij met behulp van een primitief vergrootglas ten huize van de toen al bekende anatoom Gerard Blaes (Blasius). Stensen beschreef zijn vinding als volgt: *“Ik verrichte sectie op een schapenkop met als doel het verloop van venen en arteriën in de hersenen te bestuderen. Ik stak een sonde in een buis die ik voor een bloedvat had aangezien en plotseling zag ik de punt van de sonde in de mondholte verschijnen om vervolgens tegen de kiezen te tikken. Verbaasd riep ik Blasius om zijn mening te horen. In eerste instantie zei hij dat ik de sonde met te grote druk had ingebracht, daarna beweerde hij dat het een afwijking van de normale anatomische structuur was. Ik raadpleegde het beroemde anatomieboek van Thomas Wharton, maar hierover was niets te vinden”*. Enkele dagen later verrichtte Stensen sectie op een hondenkop waarbij de aanwezigheid van een soortgelijke buis werd bevestigd. De buis vertoonde overeenkomsten met de buis die Wharton in zijn leerboek 'Adenographia' had beschreven, een buis die vanuit de glandulae submandibulares uitmondt in de mondholte. Dit deed Stensen overtuigen dat deze buis, de glandula parotidea zoals we die nu kennen, een speekselklier was en niet, zoals Wharton beweerde, een kleine spons die overtollige vloeistoffen afkomstig van de nervus facialis verzamelt en vervolgens deze in de aderen laat afvloeien. De jonge Stensen besloot geen ruchtbaarheid te geven aan zijn bevinding, ook al omdat hij een mogelijke eerdere ontdekking door een andere onderzoeker niet kon aantonen.

In de tussentijd was Blasius hoogleraar in Amsterdam geworden en in de veronderstelling dat Stensen zijn vondst niet goed had begrepen, eigende Blasius zich de ontdekking van Stensen toe. Een jaar later trachtte Stensen duidelijkheid te scheppen omtrent zijn vinding in 'Disputatio anatomica de glandula oris'. Min of meer in dezelfde periode ontstond de Accademia del Cimento, een groep onderzoekers die geïnspireerd werden door Galilei's wetenschappelijke benaderingen. De oprichting hiervan was de wil van Ferdinand II De' Medici, die wilde afrekenen met de vooroordelen en dogma's die eeuwenlang de geesten hadden bezet met betrekking tot verschijnselen in de natuur. In 1665 trad Stensen toe tot deze groep en zette zijn pelgrims-

De locatie van de ductus Stenonianus.

tocht naar wetenschappelijke en religieuze waarheden voort. Op 29-jarige leeftijd bekeerde hij zich tot het katholieke geloof om vervolgens 8 jaar later tot priester te worden gewijd. Korte tijd daarna werd hij tot bisschop benoemd. Tevens werd hij aangesteld als vicaris in Noorwegen, Denemarken en Duitsland.

Tijdens een anatomische les in 1673 maakte hij de opmerking: *“...de dingen die men zonder ontleding waarneemt zijn mooi, mooier zijn echter die welke door ontleding zichtbaar worden en onttrokken worden aan de diepste geheimen”*.

De bijdrage van Stensen aan de medische wetenschap is zeer groot geweest. Hij toonde onder meer de aanwezigheid van lymfeklieren aan in het maag-darmstelsel, de productie van ovula in de ovaria, klieren in de mondholte en de werking van de traanklieren. Op 33-jarige leeftijd publiceerde hij over een congenitale afwijking van het hart en de grote bloedvaten, afwijkingen die ruim 2 eeuwen later door Fallot zijn beschreven. Stensen was een van de eersten die het hart als een spier beschouwde en niet als bron van bloed, warmte en levensgeest, zoals toendertijd werd aangenomen. Stensen overleed op 48-jarige leeftijd in Schwerin (Noord-Duitsland) na een hevige galsteenaanval. Hij werd naar de wil van de groothertog van Toscana in Firenze begraven in de Basilica San Lorenzo, waar alle De' Medici liggen begraven. Op 23 oktober 1988, 350 jaar na zijn dood, werd hij door paus Johannes Paulus II zalig verklaard. In de zaligverklaring ging de gedachte van de paus uit naar alle wetenschappers en onderzoekers waar en op welk terrein ook werkzaam, die langs een onvermoeibare pelgrimstocht op zoek zijn naar de wetenschappelijke en religieuze waarheden (*L. Sterpelloni. Niccolò Stenoni, la scienza e la fede. Il Giornale della Previdenza dei Medici e degli Odontoiatri no. 7, 44-45, 2008*).